

مشاوره؛

پیش شرط والد شدن

زوج هایی که برای گرفتن فرزند اقدام می کنند

باید مراحل مشاوره بهزیستی را پشت سر بگذارند

گزارش
روز

به چهره شان می آید برای مشاوره پیش از ازدواج آمده باشند اما دوروز است مقابل روان شناس می نشینند، تست شخصیت پرمی کنند و سؤال های بعدش را پاسخ می دهند تا به همین زودی ها، لذت در آغوش گرفتن کودکی را تجربه کنند که صدایشان می کند مامان و بابا! برای آن ها که در سلامت جسمی صاحب فرزند می شوند، تصور اینکه افرادی باید صلاحیت والد شدن زن و مرد را تأیید کنند، شاید مفهومی نداشته باشد، در حالی که زنان و مردان بسیاری با شرط گذر از همان مراحل، موفق به گرفتن فرزند یا همان «فرزند خوانده» می شوند. سپردن یک نوزاد یا کودک به والدین غیر زبستی، تصمیم سختی است. بهزیستی که متولی نگهداری این فرزندان شده، سال ها پیش مراحل را تعیین کرده است که براساس آن صلاحیت روانی، اخلاقی و مالی زن و شوهرهای متقاضی فرزند را می سنجد تا راه را بر هرگونه آسیب احتمالی دوباره بر فرزندان بی سرپرست خود بسته باشد. جلسات مشاوره، یکی از این مراحل است که کمک بسیاری به شناخت زوج ها می کند و همواره برخی زوج های متقاضی در همین مرحله رد می شوند. گزارش امروز رابه شرح این بخش از فرزند خواندگی اختصاص داده ایم.

تحمل سختی ها به لذتش می ارزد

فاطمه، سی و پنج ساله است و مهدی ۴۱ سال دارد اما خیلی جوان تر به نظر می رسند. با روی خوش می پذیرند که درباره علت ناباروری و تصمیم به گرفتن سرپرستی فرزند صحبت کنند. علت نازایی، ناشی از نقص یک نفر نیست. فاطمه می گوید: ما دوازده سال برای بچه دار شدن تلاش کردیم. درمان های مختلف مثل آی وی اف را هم تجربه کردیم اما نتیجه اش سه بار سقط جنین بود. از نظر پزشکان، هر دوی ما سالم هستیم اما درباره اینکه چرا بارداری به سرانجام نمی رسد، تشخیص دقیقی نمی دهند. تصمیم به گرفتن فرزند از شیرخوارگاه بهزیستی را سال ها است در سر دارند. مهدی ادامه می دهد: از بچه دار شدن خودمان ناامید نیستیم اما تصمیم گرفتیم فرزندی را به سرپرستی بگیریم. هرچه خدا بخواهد، همان می شود. دلم روشن است که بعد از گرفتن فرزند، خودمان بچه دار می شویم. خانم، فرزند پسر دوست دارد و آقا، دختر را ترجیح می دهد اما خیلی هم به خواسته شان مصر نیستند. مهدی می افزاید: در نهایت هرچه باشد، فرقی ندارد؛ ما یک فرزند می خواهیم که زندگی قشنگ ما را شیرین تر کند. اگر مراحل سنجش قبل از تحویل فرزند، یک سال دیگر هم طول بکشد، باز ادامه می دهیم. لذت مادر و پدر شدن، ارزش این سختی کشیدن ها را دارد. فرزند زیر دوسال می خواهند تا مراحل رشدش را ببینند و حظ روزهای کودکی اش را ببرند. باتصور همان روزهای خوش آینده، روبه روی روان شناس می نشینند.

سیده مهلا رضوی، کارشناس ارشد روان شناسی بالینی است و از شش سال پیش به عنوان روان شناس تخصصی حوزه فرزند خواندگی فعالیت می کند. مشاهده و مصاحبه با زوج های مختلف، مهارت های بسیاری به او آموخته است: «حالا به راحتی در جلسات می توانم حدس بزنم چه کسی راست می گوید و چه کسی پنهان کاری می کند. چالش بزرگ هم پیدا کردن اختلافات روانی و مشکلات بین زوج ها است. برخی زوج ها نیز هنوز در مرحله سوگواری برای نداشتن فرزند هستند که در جلسات آن راهم درمان می کنیم.»

او ادامه می دهد: زن و شوهرهایی که بر سر نداشتن فرزند به مشکل بر می خورند، از هم جدا می شوند و به همین دلیل این ها که برای گرفتن فرزند اقدام کرده اند، اغلب زندگی باثباتی دارند. بیشتر آن ها را می توان در همان چهار جلسه اجباری مشاوره، تحلیل کرد. معمولا مشکل خاصی جز آموزش نکته های فرزند پروری ندارند.

برخی مراجعان آن ها هم زوج هایی هستند که فرزند زبستی دارند و فرزند دیگری را هم به سرپرستی گرفته اند. بیشتر چالش ها مربوط به این خانواده هاست.

رضوی این نکته را هم یادآوری می کند: «زوج هایی که در کلاس های آموزشی ما شرکت می کنند، از کیفیت آن رضایت دارند. ما حتی زوج هایی داریم که از شهرستان ها به مرکز ما می آیند؛ چون تعریف کیفیت کلاس و هزینه اندک آن را شنیده اند. هزینه چهار جلسه مشاوره این مرکز، یک میلیون و ۴۵۰ هزار تومان و حتی کمتر از نرخ بهزیستی است. همچنین اگر زوجی نیاز به آموزش بیشتر داشته باشد، می توانیم تعداد جلسات را ادامه بدیم یا پس از تحویل فرزند، برای رفع چالش های جدید خود مراجعه کنند.»

جلسات مشاوره اجباری، بازدید و سنجش

«کلینیک مددکاری اجتماعی آریا»، زیرمجموعه مهدی قرار، اولین مرکز در کشور است که در سال ۱۳۹۲ وارد حوزه فرزند خواندگی شد. قرار، دانش آموخته رشته مددکاری اجتماعی،

۶۳ زوج؛ آماده تحویل فرزند

۴۶ کودک تحویل خانواده زیستی داده شده است. یعنی فرایند توانمندسازی انجام شده و کودک به آغوش خانواده خودش بازگشته است. از این تعداد دوازده تن کودکانی هستند که امسال به مجموعه وارد شده بودند. از ابتدای امسال، ۵۶ کودک به صورت فرزند خوانده، تحویل خانواده های متقاضی داده شده است. هم اکنون ۲۴۰ پرونده در نوبت داریم و ۶۳ پرونده هم آماده تحویل فرزند هستند.

تنها یک شیرخوارگاه دولتی حضرت علی اصغر^(ع) را در استان داریم و هرکسی از هر شهری متقاضی فرزند باشد، باید به مشهد مراجعه کند.

تعداد فرزندان مقیم در شیرخوارگاه، اکنون ۷۴ کودک است. اما از آنجایی که روزانه کودک جدید وارد مجموعه می شود، تعداد متغیر است و تحویل کودک به خانواده ها امکان پذیر است. به صورت میانگین روزانه یک فرزند، وارد شیرخوارگاه می شود؛ به همین دلیل تحویل کودک به این ۲۴۰ متقاضی، ممکن است در سه ماه انجام شود. البته این آماری که اعلام کردم، ثابت نیست و عددی که اعلام کردم، مربوط به همین امروز است.

کودکی از اتباع هم در شیرخوارگاه دارید؟

بله؛ حتما هست. ما این کودکان را که مدرک هویتی ندارند و از بیمارستان یا خیابان به شیرخوارگاه آورده شده اند، به عنوان مجهول الهویه ثبت می کنیم و به حکم دادگاه، به خانواده متقاضی کودک تحویل می دهیم.

اولویت شما بیشتر سلامت روان زن و شوهر متقاضی است یا تمکن مالی آن ها؟ چون زمانی تأکید بر دارایی بود و مهم ترین مانع برای پیش قدم

شدن خانواده ها و درخواست فرزند، محسوب می شد.

همه شاخص ها برای ما مهم است. طبق ماده ۱۴ قانون حمایت از اطفال و نوجوانان مصوبه سال ۱۳۹۲، گفته شده است موضوع اموالی که به نام فرزند می شود، مهم است؛ به این دلیل که فرزند خوانده از والدینش، ارث نمی برد و تعیین میزان و نوع اموال هم برعهده دادگاه صالح است. ما در بهزیستی، تنها تمکن مالی خانواده را تأیید می کنیم اما تعیین اینکه چه میزان از اموال به نام فرزند باشد، برعهده قاضی است. برای ما مسئله مهم، مصلحت کودک است. ما همه شرایط خانواده را بررسی می کنیم؛ به این دلیل که این کودک یک بار شرایط بحرانی را در زندگی اش تجربه کرده است و از نظر قانونی، شرعی و اخلاقی به عهده ماست که او را دوباره در وضعیت بحرانی قرار ندهیم تا مبادا سلامتی و آینده اش به خطر بیفتد.

وقتی کودک را تحویل خانواده می دهید، چطور شرایط را کنترل می کنید؟

به مدت دو سال به صورت مکرر از هفته ای یک بار تا چهار هفته یک بار، کارشناس به منزل آن ها مراجعه می کند و شرایط را می سنجد. پس از دو سال در نامه ای به دادگاه اعلام می کنیم که باتوجه به بررسی ها، خانواده شرایط خوبی داشته و صلاحیت نگهداری از فرزند را دارند. سپس خانواده با نامه دادگاه به ثبت احوال مراجعه و اسم کودک را در شناسنامه خود ثبت می کنند. پس از آن بازهم تا هجده سالگی فرزند، یک بار در سال از خانواده بازدید می کنیم که شرایط فرزند، پرخطر نباشد. در هر مرحله امکان بازگشت کودک وجود دارد.

آیا اکنون برگشت کودک به بهزیستی، رخ داده است؟

خیر؛ در مدت یک سالی که من مسئولیت این حوزه را برعهده دارم، بازگشت نداشته ایم.

آیا چالشی در مسیر اجرای برنامه ها و آیین نامه های شما وجود دارد؟

اکنون چالش خاصی برای تحویل نداریم و برنامه روال عادی خودش را طی می کند و کمیته ها هر هفته برگزار می شود. تأخیر افتادن رسیدگی ها فقط در صورتی است که خانواده در جلسات مشاوره حضور مداوم نداشته باشد یا هماهنگی برای بازدید منزل، سخت باشد و شرایط خانواده مناسب نباشد. ما همه برنامه ها را پیوسته دنبال می کنیم تا هرچه زودتر کودک، صاحب خانواده شود.

فرایند پیش از تحویل فرزند، شامل همین مراحل نیست. محمد غفاری زاده، معاون سلامت اجتماعی اداره کل بهزیستی استان، درباره جزئیات دیگر موضوع توضیح می دهد.

مراحل درخواست فرزند خواندگی به چه ترتیب است؟

زن و شوهرهایی که متقاضی فرزند هستند، ابتدا باید در سامانه ملی فرزند خواندگی ثبت نام کنند که لینک سایت آن در پورتال اداره کل بهزیستی استان هم قرار دارد. سپس با کدرهگیری، پرونده آنان به استان ارجاع داده می شود. اگر شهرستان هستند، باید به اداره بهزیستی خودشان و اگر مشهد هستند، به دفتر فرزند خواندگی اداره بهزیستی شهرستان مشهد مراجعه کنند. با ارائه کدرهگیری و مدارک بازرگاری شده در سامانه، پرونده تشکیل می شود و زوجین به مراکز مشاوره و مددکاری معرفی می شوند. در این بخش، آموزش مهارت های زندگی، فرزند پروری و والدگری را در جلسات مشاوره فردی و گروهی می آموزند. همین طور در بخش مددکاری، وضعیت زوج از نظر شغلی، تحصیلی، فرهنگی، اجتماعی، شرایط و محیط زندگی با بازدیدهای محلی مددکار تکمیل می شود. یک مرحله مشاوره مذهبی هم داریم که درباره حریمیت، آموزش می بینند. هزینه مشاوره ها برعهده خانواده هاست اما مراکز ما با برگزاری جلسات مشاوره و کلاس های گروهی، هزینه اندکی دریافت می کنند. دو مرکز مشاوره طرف قرارداد بهزیستی داریم که سال هاست با اطلاع کامل از فرایند، کار آموزش و برگزاری جلسات مشاوره را برعهده دارند و زوج ها را به آنجا معرفی می کنیم.

جلسات مشاوره، سقف و مدت زمان مشخصی دارد؟

خیر؛ ما آن را تعیین نمی کنیم و بستگی به تشخیص مدیر مرکز و نیاز خانواده دارد و زوج، ملزم به گذراندن این دوره ها خواهد بود.

پس از گذراندن مشاوره، زوج آماده فرزندپذیری می شوند؟

هنوز نه؛ علاوه بر این ها، کارشناس بهزیستی که قرار است پرونده آن ها را در کارگروه شهرستان مطرح کند، پس از ارسال گزارش ها، از خانواده فرزندپذیر بازدید خواهد کرد. در این مرحله پرونده در کارگروه شهرستان بررسی، مدارک براساس دستورالعمل، کنترل و سپس به کمیسیون اداره بهزیستی استان ارجاع داده می شود. قبل از طرح موضوع در جلسه کمیسیون استان، معرفی نامه ای به زن و شوهر داده می شود تا برای تأیید صلاحیت جسمی و نداشتن اعتیاد به پزشکی قانونی مراجعه کنند. همچنین روان پزشک معتمد سازمان بهزیستی، زوج را از نظر سلامت روان معاینه خواهد کرد. اگر خانواده مدارک و صلاحیت ها را داشته باشد، پرونده را در نوبت فرزندپذیری قرار می دهیم، درغیراین صورت باید دوباره مراحل را طی کنند. در صورتی که خانواده همراهی کند، به طور مرتب در جلسات مشاوره حضور باید، برای بازدیدها همکاری کند و مشکل خاصی نداشته باشد، همه این مراحل کمتر از یک ماه طول می کشد. سپس به کمیته استان ارجاع داده می شود که پرونده کامل است. پرونده به زودی در کمیسیون مطرح می شود و آن ها در نوبت فرزندپذیری قرار می گیرند. خانواده هایی که نوبتشان رسیده باشد، مراجعه می کنند، نامه دادگاه را تحویل می گیرند و دادگاه اذن موقت شش ماهه صادر می کند و با مراجعه به شیرخوارگاه، کودک را تحویل می گیرند.

پس پرونده آن ها مدت زیادی در کمیسیون نمی ماند؟

خیر؛ ما هر هفته جلسه کمیته استانی داریم. پرونده از هر شهرستانی ارجاع شود، بلافاصله در کمیته مطرح می شود و در انتظار برگزاری جلسه قرار نمی گیرند. همه پرونده ها در کارگروه استان بررسی شده اند.

تعداد کودکانی که امسال به خانواده تحویل دادید، چند نفر است؟ اصلا چه تعداد کودک در شیرخوارگاه دارید؟

از ابتدای امسال حدود دویست کودک جدید، پذیرش وارد شیرخوارگاه حضرت علی اصغر^(ع) شده اند که از این تعداد،